

TOETSINGSKADER CULTUUR AANBOD LEERLINGEN

Cultuur & School Utrecht bemiddelt Utrechts cultuuraanbod¹ voor leerlingen van Utrechtse basis- en middelbare scholen. Door middel van dit toetsingskader beoordeelt Cultuur & School Utrecht de cultuuraanbieders die zij bemiddelt of voornemens is te bemiddelen op hun visie op cultuureducatie, de kennis en vaardigheden in hun eigen vakgebied, de kwaliteit van het cultuuraanbod en/of indien van toepassing, de organisatie en de inhoud van de aangeboden lessen (didactiek), en de kwaliteit in het omgaan met leerlingen (pedagogiek). Dit toetsingskader wordt gehanteerd bij kennismakings- en/of voortgangsgesprekken met cultuuraanbieders en tijdens (les)bezoeken aan hun culturele activiteiten. Het vormt het kader voor de selectie van het aanbod dat door Cultuur & School Utrecht bemiddeld wordt.

Cultuur & School Utrecht stelt zich tot doel de kwaliteit van het Utrechts cultuuraanbod te stimuleren. Cultuur & School Utrecht is verantwoordelijk voor de toetsing, de selectie en de samenstelling van het gehele aanbod. Cultuur & School Utrecht evalueert, monitort en borgt de kwaliteit van het cultuuraanbod dat zij bemiddelt. De cultuuraanbieder is verantwoordelijk voor de kwaliteit van zijn/haar activiteiten en de blijvende optimalisatie ervan.

In dit toetsingskader staan achtereenvolgens de uitgangspunten van cultuureducatie (1) en de kwaliteitswijzer voor cultuuraanbod (2) van Cultuur & School Utrecht beschreven.

1. Uitgangspunten cultuureducatie Cultuur & School Utrecht

Visie

Cultuur & School Utrecht heeft in haar meerjarig beleidsplan 2021- 2024 *Samen sterk in cultuuronderwijs*² haar visie op cultuureducatie als volgt omschreven:

“In de visie van Cultuur & School Utrecht heeft iedere Utrechtse leerling recht op rijk, passend en kwalitatief goed cultuuronderwijs. Cultuur prikkelt de verbeelding, schuurt, verwondert en verbindt. Elke leerling, ongeacht opleiding van ouders, afkomst of thuissituatie, moet kansen krijgen deze waarden van cultuur te ervaren en zijn of haar talenten ten volle te benutten.”

Cultuur & School Utrecht onderschrijft de ambities uit de gemeentelijke Cultuurnota's 2021-2024³ en 2025-2028⁴ en de Utrechtse onderwijsagenda 2023-2026⁵ en zet zich naar vermogen in om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het creatief vermogen en de talenten van alle Utrechtse leerlingen onder schooltijd, en stimuleert gelijke onderwijskansen voor hen.

Definitie

Kunst is een uiting van menselijk denken, doen en maken en is cultuurspecifiek en tijdgebonden. Kunst- en cultuuronderwijs kan verwonderen, stimuleert de zintuigen en activeert de verbeeldingskracht maar kan leerlingen ook leren vanuit het heden naar het verleden te kijken en over de toekomst na te denken. Daarbij kunnen verbindingen worden gemaakt met onder meer technologie, design, natuur en wetenschap.

Cultuur is alles wat mensen denken, doen, onderzoeken en maken, en de betekenis die mensen vanuit hun eigen cultuur of culturen daaraan geven. Kunst is hier een uiting van. Waar mensen leven is sprake van cultuur en dus ook van kunst. Door inzicht te krijgen in de eigen kunst- en cultuur(geschiedenis) en die van anderen, leren leerlingen zichzelf, de omgeving, de maatschappij en de wereld te ontdekken.⁶

¹ Dit betreft culturele activiteiten van in Utrecht gevestigde cultuuraanbieders m.u.v. impresariaten.

² Samen sterk in cultuuronderwijs. [Meerjarenbeleidsplan 2021-2024](#) C&SU.

³ Kunst kleurt de stad. [Cultuurnota 2021-2024](#) gemeente Utrecht.

⁴ Kleur bekennen. [Cultuurnota 2025-2028](#) gemeente Utrecht.

⁵ [Utrechtse onderwijsagenda 2023-2026](#) gemeente Utrecht.

⁶ Leergebied Kunst & Cultuur, [curriculum.nu](#)

Relevantie en zeggingskracht

Cultuur & School Utrecht wil er toe bijdragen dat alle leerlingen (individueel of samen) de kans krijgen om in aanraking te komen met kunst en cultuur en het effect daarvan te ervaren. Onderwijs in kunst en cultuur is divers en inclusief. Door reflectie op of het gebruik van (bewegend) beeld, woord, klank en beweging of een combinatie hiervan leren leerlingen zich te uiten. Kunst en cultuur biedt leerlingen de mogelijkheid hun zintuigen, emoties, gedachten, ideeën, gevoelens en hun lijf te ontwikkelen en te ervaren.

Onderwijs in kunst en cultuur brengt leerlingen in contact met de geschiedenis van kunst en cultuur wereldwijd, met culturen en verhalen van anderen. Kunstenaars reageren met hun werk bijvoorbeeld op onderwerpen die raakvlakken hebben met de politiek, de maatschappij, wetenschap, natuur en technologie. Ze geven hun kijk op de wereld, scheppen andere werkelijkheden, tonen schoonheid of wetenswaardigheden en willen met hun werk anderen verwonderen of prikkelen. Kunst kan irriteren, schuren, voldoening en plezier geven door (samen) kunst te ervaren en het kan leiden tot verstilling. Leerlingen leren door het stellen van kritische en/of filosofische vragen kunst en cultuur vanuit verschillende perspectieven te onderzoeken, te analyseren en te duiden. Leerlingen leren dat er meerdere artistieke oplossingen en opvattingen naast elkaar kunnen en mogen bestaan door ideeën en gedachten daarover te delen.⁷

2. Kwaliteitswijzer cultuuraanbod Cultuur & School Utrecht

Educatieve kwaliteit wordt bepaald door de mate waarin de educatieve programma's aansluiten op de leerdoelen van het onderwijs en de beleavingswereld van leerlingen. Kwalitatief cultuuraanbod waarborgt een rijke leerervaring van de leerling. Niet alle onderstaande punten uit de kwaliteitswijzer gelden op dezelfde wijze of in dezelfde mate voor het Utrechts cultuuraanbod voor leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. Per activiteit (gastles, educatieprogramma, project, voorstelling of (museum)bezoek et cetera) zullen verschillende aspecten benadrukt worden. Deze kwaliteitswijzer geeft handvatten om de kwaliteit van het cultuuraanbod op onderstaande punten te toetsen.

Vakinhoudelijk en didactisch handelen

De cultuuraanbieder...

- heeft visie op cultuureducatie en zeggingskracht met zijn/haar cultuuraanbod;
- heeft oog voor kwaliteit van zijn/haar cultuuraanbod;
- stelt het artistiek-creatief vermogen⁸ van de leerling in de culturele activiteit centraal;
- biedt gelegenheid om cultuur te maken of te meemaken en er betekenis aan te geven⁹;
- maakt, in vrijheid in de manier waarop, het leerdoel van de culturele activiteit duidelijk;

⁷ Leergebied Kunst & Cultuur, curriculum.nu

⁸ Artistiek vermogen is gericht op de vertaling van ervaringen, gevoelens, opinies en verhalen in een kunstzinnige uiting met behulp van technieken en artistieke vaardigheden.

Creatief vermogen verwijst naar een iteratief proces waarin leerlingen creatieve maak- en denkstrategieën leren toepassen. Denk aan vaardigheden als fantaseren, spelen, dromen, inleven, experimenteren én divergeren, convergeren, oriënteren, onderzoeken, (filosofisch) bevragen en analyseren.

⁹ Kenmerkend voor het leergebied Kunst & Cultuur is dat leerlingen in een samenhangend geheel kunst leren **maken**, kunst leren **meemaken** en **betekenis** (leren) **geven aan zowel het maken als het meemaken**. Maken staat voor het artistiek-creatief proces van vormgeven en (re)produceren waarin leerlingen samen of individueel uiting leren geven aan ervaringen, gevoelens, opinies en verhalen in (bewegend) beeld, klank, woord en beweging of een combinatie hiervan. Leerlingen leren vanuit het karakter van de verschillende kunstdisciplines betekenis te geven aan hun artistieke uiting.

Meemaken is gericht op zintuiglijk en theoretisch onderzoek in (bewegend) beeld, klank, woord en beweging of een combinatie hiervan en ervaringen met professionele kunst in een levensechte context, binnen of buiten school. Leerlingen leren betekenis te geven aan hun ervaring.

- gebruikt verschillende organisatievormen, leermiddelen en leermaterialen die leerdoelen en leeractiviteiten ondersteunen;
- voert de geplande culturele activiteit volgens planning uit;
- kan aansluiten bij het niveau, de ontwikkeling en de belevingswereld van leerlingen;
- kan aansluiten bij de vragen van de school (bijv. rondom thema's, of bij andere vakken);
- reflecteert samen met de leerlingen op de leerdoelen;
- biedt voorafgaand aan een culturele activiteit een goede beschrijving van de inhoud van de activiteit aan, en draagt bij voorkeur suggesties aan voor een goede voorbereiding van en/of verwerking van het bezoek aan de instelling én/of het activiteitenprogramma op school.

Pedagogisch handelen

De cultuuraanbieder...

- maakt contact met leerlingen in ontspannen sfeer en zorgt ervoor dat zij contact kunnen maken met hem/haar en zich op hun gemak voelen;
- geeft leerlingen leiding maar maakt hen ook verantwoordelijk en geeft hen een eigen inbreng;
- schept een klimaat voor samenwerking met en tussen leerlingen onderling in een veilige omgeving;
- zorgt voor goede feedback richting leerlingen en eventueel de leerkracht, docent of school;
- ondersteunt het zelfvertrouwen van leerlingen en weet ze uit te dagen, te prikkelen en te (helpen) reflecteren.

Interpersoonlijk vermogen

De cultuuraanbieder:

- schept een leerklimaat waarin een balans is tussen veiligheid en uitdaging, waar geleerd wordt van fouten en waar successen worden gezien en gevierd;
- herkent weerstand en reageert hier adequaat op zodat weerstand afneemt en de intrinsieke motivatie om te leren wordt versterkt;
- maakt contact en gaat interactie aan met zowel de hele groep als individuele leerlingen en stimuleert onderlinge interactie tussen leerlingen;
- varieert de stijl van begeleiden al naargelang de situatie en biedt ruimte voor inbreng en verantwoordelijkheid van de leerlingen.

Professionele attitude

De cultuuraanbieder:

- werkt vanuit respect, gelijkwaardigheid, betrokkenheid en nieuwsgierigheid;
- oordeelt en bekritiseert niet;
- kan werken met zijn waarneming (terugleggen en vraag over stellen) en die inzetten ten behoeve van de opdracht;
- stelt voortdurend gedrag en activiteiten bij als de situatie hierom vraagt;
- staat open voor feedback en kijkt naar het eigen handelen, en heeft een duidelijk beeld van de eigen kwaliteiten en beperkingen.